

KAUPPA KAMARI

**ELINTARVIKEALAN
VETOVOIMA KASVUUN
ALUEELLISELLÄ
YHTEISTYÖLLÄ**

APETIT OYJ:N
TOIMITUSJOHTAJA ESA MÄKI
JA HENKILÖSTÖPÄÄLLIKKÖ
SARI VALONEN
HAASTATTELUSSA

KOVIEN VALINTOJEN VAALIKAUSI

TULEVA NELIVUOTISKAUSI TULEE OLEMAAN MONESSA KUNNASSA
JOTAIN AIVAN MUUTA, MITÄ VIELÄ ALKUSYYSYLLÄ UUMOILTIIN

Jos näkee aina riskejä
voiko hyvä mahdollisuus
jäädä käyttämättä?

Me autamme asiakkaitamme
hyötymään uusista mahdollisuuksista
ja hallitsemaan riskejä. Lähimmän
asiantuntijamme löydät osoitteesta:
ey.com/fi

The better the question. The better the answer.
The better the world works.

EY

Building a better
working world

© 2020 Ernst & Young OY. All Rights Reserved. ED None:A20003fi

PÄÄKIRJOITUS

Mitkä vaalit näistä tulee?

HUHTIKUISET KUNTAVAALIT LÄHESTYVÄT JA TUNNELMA POLIITTISELLA KENTÄLLÄ TIIVISTYY. EHDOKASASETELMA ELÄÄ VIELÄ 9. MAALISKUUTA SAAKKA, JOLLOIN PUOLUEIDEN TULEE ILMOITTA TÄYDELLISET EHDOKASLISTANSA.

Rauman seutu pääsi jälleen hopealle EK:n kuntarankingissa vain hiuksenhienolla erolla ykkössijaa hallitsevaan Seinäjokeen. Rauman seudulla yritysten edustajat olivat erityisen tyytyväisiä kuntien toteuttamaan elinkeinopolitiikkaan. Täällä on ymmärretty, että hyvinvointi ja kasvu rakennetaan yhdessä yritysten kanssa, jotka työllistävät ja tilittävät veroja.

Kuntavaaleissa valitaan valtuutetut kuntien valtuustoihin. Vaaleissa ei päätetä EU:n elvytysrahoista tai Suomen ulkopoliitikasta. Valtuustojen tärkeimpiin tehtäviin kuuluu päätöksenteko kuntien taloudellisista tavoitteista, rahankäytöstä ja palveluvalikoimasta. Olisi erittäin tärkeää, että valtuustoihin valittavilla henkilöillä olisi ymmärrystä taloudesta kuntatasolla, mutta myös laajemmassa mittakaavassa. Monesti myös kuntien liikelaitosten tai kuntayhtymien hallitukseen nimetään valtuuston edustajia poliittisin perustein. Eipä näissäkään luottamustehtävissä olisi pahitteeksi ymmärtää liiketalouden perusperiaatteita.

Moni asia tulee muuttumaan tulevien vuosikymmenien aikana. Mahdollinen sote-uudistus ja asteittain etenevä väestön ikääntyminen mullistavat

kuntakenttää. Koronamyllerryksen takia kunnille valtiolta tullut tuki on vain hetkellisesti helpottanut kuntien taloushaasteita.

Terveellä, kestävällä pohjalla oleva talous mahdollistaa yrityksille hyvän toimintaympäristön työllistää ja kuntalaisille toimivat palvelut. Osaavan työvoiman turvaaminen rakentuu alueen elinkeinoelämän tarpeisiin vastaavan ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen varaan. Elinkeinoelämän tarpeisiin vastaaminen vaatii tiivistä yhteistyötä yritysten ja koulutuksen järjestäjien välille.

Nostakaamme vaalikeskusteluun relevantteja asioita ja kannustakaamme ehdokkaiksi yritysmaailman osajia. Tehdään näistä kuntatalous-, elinvoima- ja osaamisvaalit!

Riikka

RIIKKA PIISPA

Rauman kauppakamarin
toimitusjohtaja

RAUMAN KAUPPAKAMARI

JULKAISIJA

Rauman kauppakamari
Sinkokatu 11, 26100 rauma
rauma.chamber.fi

OSOITTEENMUUTOKSET

puh. 044 765 4533
kauppakamari@rauma.chamber.fi

PÄÄTOIMITTAJA

Riikka Piispa

TAITTO

Tytti Parjanen / bonde.fi

PAINO

Sata-Seri, Rauma
ISSN 2342-7027

YHTEYSTIEDOT

Sinkokatu 11, 26100 rauma
Avoimna ma-pe 8.30-15.30
Työmme liikkuvan luonteen
vuoksi varmistathan ennen tuloasi
puhelimitse, että olemme paikalla.

TOIMITUSJOHTAJA

Riikka Piispa
riikka.piispa@rauma.chamber.fi
puh. 040 708 8555

KOULUTUSPÄÄLLIKKÖ

Päivi Junnila
paivi.junnila@rauma.chamber.fi
puh. 044 765 4533

VIENTIASIAKIRJAVASTAAVA

Heini Yli-Antola
heini.yli-antola@rauma.chamber.fi
puh. 040 182 8268

HALLITUKSET TÖIHIN -HANKKEEN VETÄJÄ

Miia Vironen
miia.vironen@satakunnankauppakamari.fi
puh. 050 554 7687

JÄSENEKSI LIITTYMINEN

Voit hakea Rauman kauppakamarin
jäsenyyttä täyttämällä hakemuslomakkeen
verkkosivuillemme rauma.chamber.fi
kohdassa Jäsenyys. Otamme yhteyttä,
kun hakemus on käsitelty.

RAUMAN SEUDULLA RAKENNETAAN

Ajankohtaiset rakennus- ja väylähankkeet Rauman seudulla
Ke 31.3.2021 klo 8.30-10.00
Teams-webinaarina

Ilmoittaudu
mukaan:
rauma.chamber.fi

INFRA

RAUMAN
KAUPPAKAMARI

Yrittäjät

Lisätiedot:
rauma.chamber.fi
/palvelut

KAUPPAKAMARIN JÄSENETU

MAKSUTONTA LAKINEUVONTAA

ASiantuntijoiden neuvot apunasi

Rauman kauppakamarin jäsenhintaan sisältyvässä
neuvontapalvelussa Helsingin seudun kauppakamarin asiantuntijat
ja lakimiehet vastaavat kysymyksiisi liittyen muun muassa
verotus-, talous-, työsuhde- ja yhtiöoikeudellisiin asioihin.

SISÄLTÖ

HOPEASIJA

Rauman seutu menestyi Kuntarankingissa –
Yritykset tyytyväisiä kuntien elinkeinopolitiikkaan.

6

Milleniaalit työelämässä

arvostavat pehmeää johtamista

8

Gallup

Millainen on ihanteellinen kunta?

9

Uusi jäsen

Tilitoimisto HTT

KUNTAVAALIT

Kovien valintojen vaalikausi

14

Haastattelussa Minna Karhunen

Kuntaliiton toimitusjohtaja

18

Vastuullinen taloudenpito

on parasta tulevaisuudenturvaa

17

Hallituksesta buustia businekseen

Hallitukset töihin -hanke

18

14

AJANKOHTAISTA

Elintarvikealan vetovoima kasvuun alueellisella yhteistyöllä

10

Satakunta on vahva elintarviketuotannossa

Valokeilassa Säkylässä toimiva Apetit

23

Vieraskynä

Jyrki Katainen

22

Lakipalsta

Työmatkaliikenteen luontaisedut 2021

Milleniaalit ovat jo enemmistössä työelämässä – mitä odotuksia heillä on johtamisen suhteen?

MILLENNIAALEIKSI KUTSUTAAN VUOSINA 1980-2000 SYNTYNYTTÄ SUKUPOLVEA, JOITA ON JO LÄHES 50 PROSENTTIA TYÖSSÄKÄYVISTÄ. MILLÄ TAUSTATEKIJÖILLÄ ON OLLUT VAIKUTUS MILLENNIAALIEN TAPAAN AJATELLA? MITKÄ TEKIJÄT MILLENNIAALIT KOKEVAT ARVOKKAIKSI JA MITEN HEIDÄT SAA SITOUTUMAAN TYÖPAIKKAANSA? MILLAISIA ODOTUKSIA HEILLÄ ON ESIMIEHIÄN KOHTAAN? ORGANISAATIOPSYKOLOGI, KIRJAILIJA KAROLIINA MELLANEN PITI KIINNOSTAVAN ESITYKSEN TAMMIKUUSSA TOTEUTETUSSA RAUMAN KAUPPAKAMARIN JA RAUMAN KAUPUNGIN YHTEISESSÄ JOHTAMISEN TEEMAWEBINAARISSA.

Milleniaaleja yhdistää Mellasen vuonna 2018 toteutetun selvityksen mukaan neljä keskeistä kokemusta: kohonnut taloudellinen hyvinvointi, uudet teknologiat ja somen tuoma ”kaikki tänne heti” -maailma, helikopteri-vanhemmat ja muuttunut koulumaailma sekä epävarmuus tulevasta. Milleniaalit vaativat työltä muutakin kuin taloudellista turvaa. Toisaalta on totuttu siihen, että mikään ei ole varmaa ja työtä ollaan valmiita vaihtamaan hyvinkin tiuhaan tahtiin. Some on muokannut milleniaalien kuvaa maailmasta ja itsestään: ollaan kärsimättömiä ja vertaillaan itseä herkästi muihin.

Helikopteri- tai curling-vanhemmuus sekä koulumaailman muuttuminen demokraattisemmaksi on säästänyt monet milleniaalit isoilta vastoinkäymisiltä. Milleniaaleilta voi puuttua pettymyksen ja epäonnistumisen tunteiden hallinnan taidot. Pyritään näyttämään hieman fiksummalta kuin ollaankaan ja peitellään tietämättömyyttä, koska ei haluta tunnustaa omaa osaamattomuutta.

Työntekijöiden pitovoima on yksi tämän hetken keskeisimmistä teemoista, kun osajista on entistä kovempi kisa. Jopa yli joka kolmas milleniaali aikoo vaihtaa työtä 2 vuoden sisällä siitä, kun he aloittavat uuden työn. Mellanen haluaakin nostaa esille työntekijäkokemuksen osana eri sukupolvien edustajiin kohdistuvaa johtamista.

Pehmeämmät taidot kuten luottamus, reiluus ja empatia korostuvat milleniaalien toiveissa johtamista kohtaan. Milleniaalit arvostavat Mellasen mukaan esimieheissä seuraavia asioita:

- Molemminpuolinen luottamus
- Reilu ja tasapuolinen
- Tavoitteiden ja odotusten selkeä kommunikointi
- Alaisen hyvinvoinnista huolehtiminen
- Arvostuksen osoittaminen
- Tunneälyllinen ja empaattinen

Työ luottamusta ja yhteenkuuluvuutta kehittävän organisaatiokulttuurin luomiseksi, työn ja vapaa-ajan tasapainosta huolehtiminen ja osajien henkilökohtaisen kasvun mahdollistaminen tukevat milleniaalien sitoutumista työpaikkoihin. Milleniaalien vaatimukset eivät ole mahdottomia ja ne laittavat myös yritykset miettimään arvojaan, vaalimaan toimintakulttuuria ja erilaisten ihmisten kohtaamista.

KAROLIINA MELLANEN on Terveystalon organisaatiopsykologian asiantuntija, joka toimii yritysten ja työntekijöiden välillä siltanrakentajana ja ongelmanratkaisijana. Hän on hiljaitain julkaissut kirjan Hyvät, pahat ja milleniaalit puolisonsa **Atte Mellanen** kanssa.

LUKU-SUOSITUS

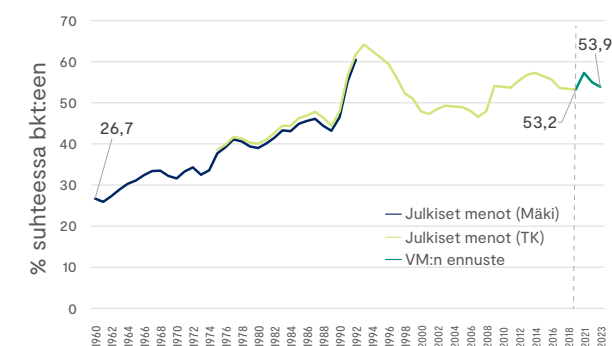
Suomi tarvitsee lisää työtä ja julkisen sektorin meno-kuurin

Suomessa työaika on lyhentynyt, vapaa-aika lisääntynyt ja tuottavuus kasvanut samalla, kun tuloerot ovat pysyneet maltillisella tasolla, käy ilmi kauppakamarin talouskatsauksesta. Silti julkiset menot ovat kasvaneet tuloja nopeammin.

Keskuskauppakamarin pääekonomisti Mauri Kotamäki korostaa, että talous saadaan kuntoon vain työllistämällä, investoimalla ja julkisen sektorin menokuurilla. Talouden kohentamiseen ei ole olemassa oikotietä.

Lue lisää kauppakamari.fi

JULKISET MENOT SUHTEESSA BRUTTOKANSANTUOTTEESEEN 1960–2019

2X

Tuoretta tietoa

Kauppakamarin katsauksissa käsitellään lyhyesti ja ytimekkäästi ajankohtaisia asioita. Katsauksien tavoitteena on tuottaa faktatietoa julkiseen keskusteluun, jotta päätöksenteko perustuisi tietoon eikä tunteisiin.

NAISIA ENNÄTYSMÄÄRÄ PÖRSSIYHTIÖIDEN JOHTORYHMISSÄ

Naisten määrä pörssiyritysten johtoryhmissä on noussut uuteen ennätykseensä, kun jo joka neljännen pörssiyrityksen johtoryhmässä naiset ja miehet ovat tasapuolisesti edustettuina. Tänä vuonna nimitetyistä johtoryhmien jäsenistä 36 prosenttia on naisia. Naisten osuudesta liiketoimintojen johtajina ja toimitusjohtajina löytyy vielä parannettavaa. Toimitusjohtajista vain 8 prosenttia on naisia.

Ville Kajala,
johtava asiantuntija

NÄMÄ MUUTTUIVAT VUODENVAIHTEESSA

Yritysten verotukseen on tullut vuodenvaihteessa muutoksia. Näitä on tullut muun muassa Suomen oikeuteen verottaa ulkomaisia yrityksiä ja listaamattomien yhtiöiden henkilöstöantiin. Lisäksi tietosuojakysymyksiin on tulossa muutoksia. Keskuskauppakamari on koonnut nämä muutokset yksiin kansiin.

Antti Turunen,
vastuullisuusasiantuntija

Gallup

MILLAINEN ON ELINKEINOELÄMÄN NÄKÖKULMASTA IHANTEELLINEN KUNTA? KYSYMYKSEEN VASTASI TÄLLÄ KERTAA JOUKKO RAUMAN KAUPPAKAMARIN VALIOKUNTIEN PUHEENJOHTAJIA.

Samu Pere, Pyhäjärvisuodun paikallisvaliokunnan puheenjohtaja, Pintos Oy

”Ihanteellisessa kunnassa toimii erilaisia ja erikokoisia yrityksiä tuottaen työpaikkoja, toimeentuloa ja veroeuroja. Kunnan tehtävänä on luoda hyvät edellytykset yritysten kannattavalle toiminnalle. Kunta ylläpitää ja luo kaavoituksella hyviä ja kiinnostavia tontteja kuntalaisille asumiseen ja yritystoimintaan. Ihanteellisessa kunnassa veroeuroja käytetään järkevästi kuntalaisten hyvinvointiin ja koulutukseen.”

Jaana Isotalo, HR- ja koulutusvaliokunnan puheenjohtaja, TVO Oyj

”Elinkeinoelämän näkökulmasta ihanteellinen kunta on kiinnostava, kehitysmyönteinen ja päätöksenteoltaan ketterä sekä elinkeinoelämän kanssa tiivistä yhteistyötä tekevä toimija.”

Janne Wikström, Liikennevaliokunnan puheenjohtaja, Oras Oy

”Ihanteellinen kunta tukee aktiivisesti seudun saavutettavuuden kehittämistä niin sataman, teiden, raiteiden kuin tietoliikenneyhteyksienkin osalta. Toimivat yhteydet ovat elinehto elinkeinoelämälle.”

Marko Haapala, Teollisuusvaliokunnan puheenjohtaja, Rauman Energia Oy

”Elinkeinoelämän kannalta ihanteellisella kunnalla on sujuvat lupa-, kaavoitus- ym. prosessit (=haittaavat mahdollisimman vähän toimintaa) ja toiminta on yritysmuonteista (=palvelevaa) sekä kohtelee erilaisia yrityksiä mahdollisimman tasapuolisesti.”

Älä turhaan jännitä, vaan luota tulevaan!

RAUMAN KAUPPAKAMARIN EDUSTUS KÄVI KURKISTAMASSA UUSIMMAN JÄSENEEN TILITOIMISTO HTT OY:N MAAILMAAN TAMMIKUUSSA. VASTASSA YRITYKSEN TOIMIPISTEELLÄ RAUMAN KESKUSTASSA OLI KOLME VALOVOIMAISTA YRITTÄJÄNAISTA TAINA TANNER, MINNA PIHALA JA SARITA POLLARI. KUULIMME YRITTÄJILTÄ AJATUKSIA KAKSIVUOTIAAN YRITYKSEN TILANTEESTA JA TALOUSHALLINTOALAN TULEVAISUUDESTA.

Mistä vahvuusalueista yrityksenne ponnistaa?

Naisten tiet ristesivät aiemmassa työpaikassa, joten heillä oli jo ennalta hyvä tuntuma siihen, millaista osaamista kullakin on hallussa. Tainalle on kertynyt rautainen kokemus kirjanpidosta. Minnalla on laajempina vastuualueena palkkahallinto ja Saritalta taipuu erityisesti sähköinen taloushallinto.

”Jokaisella meillä on omat vahvuusalueet valjastettuna käyttöön”, Minna kertoo.

Asiakkaita on yrityksen alkutaipaleella kertynyt sekä raumalaisista että lähikuntien yrityksistä, toimialojen ollessa laidasta laitaan. Kolmen osakkaan lisäksi yrityksellä onkin tällä hetkellä myös yksi työntekijä.

Miltä tulevaisuus näyttää?

”Positiiviselta – kysyntää on riittänyt ja toivomme jatkossakin olevamme kiinnostava yhteistyökumppani. Tilitoimistokumppanuuksien puntaroimiseen on nyt koronan myötä ehkä ollut enemmän aikaa kuin aiemmin”, Taina sanoo.

Mikä on mielestänne tilitoimistojen rooli tulevaisuudessa kirjanpidon muuttuessa yhä automatisoidummaksi?

”Näemme, että automaatio tulee helpottamaan rutiinitöitä, kun taas asiantuntemuksen rooli tulee kasvamaan merkittävästi. Tämä luo paineita osaamisen entistä laaja-alaisemmalle kehittämiselle”, Sarita pohtii.

”Haluamme olla yritykselle helposti lähestyttävä ja tärkeä keskustelukumppani. Yrittäjälle kirjanpitäjä voi olla ainut taho, jonka kanssa voi keskustella vaikeistakin taloutta koskevista asioista luottamuksellisesti”, Minna kertoo.

Mitä sanoisitte yritystoimintaa aloittelevalle itsellenne?

”Älä turhaan jännitä vaan luota tulevaan sekä omaan osaamiseen. Sillä pääsee jo pitkälle. Mitään ei saa, jos ei uskalla. Riskejä pitää elämässä ottaa”, yrittäjäkolmikko viestii.

TILITOIMISTO HTT OY

- Perustettu 2018
- Yrityksen pääperiaatteita ovat huolehtivaisuus, toimivuus ja turvallisuus.
- Toiminnasta vastaavat osakkaat Taina Tanner, Minna Pihala ja Sarita Pollari.
- Yrityksen toimipiste sijaitsee Rauman keskustassa Nortamonkadulla.

Elintarvikealan vetovoima kasvuun alueellisella yhteistyöllä

SATAKUNTA ON VAHVA ALUE ELINTARVIKETUOTANNOSSA, JOSSA YKSI MERKITTÄVÄ TEKIJÄ ON SÄKYLÄSSÄ TOIMIVA APETIT. KASVAVA OSAAJIEN TARVE EDELLYTTÄÄ ALUEELLISTA YHTEISTYÖTÄ. SEUDUN YRITYKSET OVATKIN LÄHTENEET RAKENTAMAAN UUSIA TOIMINTATAPOJA YHTEISTYÖSSÄ PYHÄJÄRVI-INSTITUUTIN JA RAUMAN KAUPPAKAMARIN KANSSA ALOITETUN OSAAMISTA SATAKUNNAN KASVAVILLE ALOILLE -TYÖSKENTELYN AVULLA.

Apetit on kiinteästi mukana suomalaisten perheiden arjessa. Elintarvikeyhtiön vahva integraatio sinivalikoiseen alkutuotantoon ja laatuun kertovat Apetitin rakkaudesta ruokaan ja kotimaahan.

”Ruoka on tärkeä osa jokapäiväistä arkeamme. Vaikka koronapandemia on tuonut maailmaan omat haasteensa, me olemme pärjänneet kohtuullisesti. Suomalainen ruoka on aina ollut arvossaan ja arvostus on noussut entisestään kuluneen vuoden aikana”, Apetit-konsernin toimitusjohtaja **Esa Mäki** kertoo.

Apetit Oyj:llä on Apetit Ruoka Oy:n alla elintarviketuotantoa Säkylässä ja pizzatehdas Pudasjärvellä sekä Kirkkonummen Kantvikissä öljynpuristamiseen keskittynyt Avena Kantvik Oy. Tämän lisäksi pääkaupunkiseudulla toimii viljakauppaa tekevä Avena Nordic Grain Oy ja Baltian maissa kolme niin ikään viljakauppaan keskittynyttä yhtiötä.

Satakunnan alueella yritykset ovat tarttuneet yhteistyöhön Pyhäjärvi-instituutin ja Rauman kauppakamarin kanssa toteutetun Osaamista Satakunnan kasvaville aloille -työskentelyn kautta. Tavoitteena on löytää lisää osaajia, lisätä alan vetovoimaa ja kehittää koulutustarjontaa.

”Satakunnassa on erittäin vahva elintarviketeollisuus ja näiden peltojen antimia jalostamme eri yrityksissä kulut-

tajatuotteiksi, suurkeittiöpuolelle ja enenevässä määrin myös vieniin. Alueellinen yhteistyö on tärkeässä roolissa tämän seudun sekä meidän alamme elinvoimaisuuden ja vetovoiman kasvattamisessa.”

Onnistuminen on kiinni osaajista

Houkuttelevuuteen vaikuttavat monet asiat. Koulutus- ja työllistymismahdollisuudet vetävät osaajia puoleensa, mutta myös esimerkiksi vapaa-ajan tarjonnalla on oma tärkeä merkityksensä.

ONNISTUMINEN ON VIIME KÄDESSÄ KIINNI IHMISSISTÄ, ELI TEKIJÖISTÄ.

”Onnistuminen on viime kädessä kiinni ihmisistä, eli tekijöistä. Ala-Satakunnassa työttömyysprosentit ovat olleet pitkään varsin alhaiset, joten näen koulutuksellisen puolen vahvistamisen tällä alueella tärkeänä”, Mäki sanoo.

Apetitilla on tarjolla monipuolisia tehtäviä sekä tuotannossa että toimihenkilöille ja ylemmille toimihenkilöille. Vuoden 2021 alussa perunantutkimuslaitos PETLA muutti toimitilansa Apetit Räpin koetilalle. Tämä vahvistaa entisestään seutukunnan erityisosaamista.

”On tärkeää, että yhteisössä olisi enenevässä määrin innovatiivista tutkimusta ja tämän puolen osaamista. Näin elintarvikeala kykenee edelleen vahvistamaan ja vahvistamaan Satakunnan elinvoimaisuutta.”

”Alueellisten olosuhteiden kasvulle on olemassa eväät. Tämä tarkoittaa läheisille kumppaneillemme, ennen

Apetit-konsernin toimitusjohtaja Esa Mäki ja henkilöstöpäällikkö Sari Valonen.

kaikkea viljelijöille, tuotannon kasvattamista. Se taas tuo erilaista aktiviteettia tälle seudulle. Kasvava ja kannattava yritys pystyy investoimaan ja sitä kautta pitämään huolta omasta toimintaympäristöstään.”

Alalla monenlaisia työtehtäviä

Apetit-konsernin henkilöstöpäällikkö **Sari Valonen** tuntee Mäen mainitsemien toimintaympäristöjen tarkoin. Aiemmin Eurassa Biolan Oy:ssä ja Ulvilassa Cimcorp Oy:ssä HR-tehtävissä työskennellyt Valonen vastaa yhdessä kolmen alaisensa kanssa koko konsernin henkilöstöasioista.

”Sydämeni on sykkinyt HR-puolelle jo reilun kymmenen vuoden ajan. Vuosien aikana verkostot ovat kasvaneet laajoiksi ja tunnen HR-toimijoiden kenttää aina rekrytointiyrityksistä ja kauppakamaritoiminnoista koulusten tarjoajiin. Näistä kontakteista pystyn ammentamaan paljon nykyisessä toimessani”, Valonen kertoo.

Apetit-konserni työllisti tammikuun lopulla kolmella paikkakunnalla Suomessa sekä Baltian alueen toimintonsaanssa yhteensä 358 henkilöä. Heistä noin 200 työskentelee parhaillaan Säkylän toimipisteessä, jonka henkilöstömäärässä on toimialalle ominaista kausittaista vaihtelua.

”Säkylässä työskentelee keskiarvoisesti vakituksena noin 120 tuotannon työntekijää. Tämän lisäksi on määräaikaisia työntekijöitä ympäri vuoden, mutta merkittävin tarve syklittyy satokaudelle toukokuusta joulukuun loppuun. Esimerkiksi viime heinäkuussa meillä oli vakituisen henkilöstön lisäksi 70 määräaikaista työntekijää.”

Satokausityöntekijät ovat osittain jo entuudestaan elintarvikealan osaajia, mutta Säkylässä työllistetään kesäisin myös opiskelijoita sekä tuotannossa että myös joissakin toimihenkilötehtävissä

”Meillä on ollut siinä mielessä hyvä tilanne, että olemme onnistuneet useampana vuonna rekrytoimaan lähialueelta jo aiemmin tätä työtä tehneitä. He ovat niin sanottuja moniosaajia, jotka voidaan laittaa suoraan työhön, mutta toki haemme aina myös uusia tekijöitä.”

Halu kehittää omaa osaamistaan

Apetit on aktiivisena toimijana mukana Osaamista Satakunnan kasvaville aloille -hankkeessa. Yhteistyössä on noussut esiin paljon hienoja ajatuksia ja uusia ideoita.

”Yhteistyö tarjoaa hyvän mahdollisuuden alamme profiilin nostamiseen. Toivomme nuorten näkevän elintarvikealan vetovoimaisena vaihtoehtona. Hankkeen kou-

lutuksellinen yhteistyö on mielenkiintoinen. Tulevaisuuden ajatuksena on näkyä myös esimerkiksi kesätyörekrytoinnissa isompana yhteisenä elimenä”, Valonen sanoo.

Valonen painottaa arvostavansa rekrytoijana halukkuutta ja valmiutta jatkuvaan uuden oppimiseen, itsensä kehittämiseen ja moniosaamiseen. Myös palo elintarvikealaan sekä vastuulliseen ja ympäristöystävälliseen liiketoimintaan on eduksi.

”On tärkeää omata luontainen halu kehittää osaamistaan joko oman siilonsa ulkopuolelle tai syventäen omaan siiloon. Tehtävästä riippuen vaaditaan myös koulutuslista tai ainakin vastaavanlaisen työn mukanaan tuomaa kokemusta.”

Tulevaisuudessa korostuu entisestään kansainvälinen osaaminen sekä esimiestäidot. Myös esimerkiksi elintarvikelainsäädäntöön, laatuun, tuotekehitykseen ja projektien läpiviemiseen liittyvää osaamista kaivataan nyt ja tulevaisuudessa.

”Ympäristöystävällisyys on meille tärkeä asia. Pakkaus-ten kierrätettävyys ja pakkausmateriaalin määrän vähentäminen ovat osa kehitystyötä. Tämän vuoden alussa toteutui tavoitteemme ohentaa vähittäiskaupassa myytäviä pakkauksiamme 15 prosenttia. Elintarvikealan erilaisiin tehtäviin tarvitaan hyvin monipuolista osaamista”, Valonen summaa.

HHJ
HYVÄKSYTTY
HALLITUKSEN JÄSEN®

KURSSI

4.3.

SATAKUNNAN JA RAUMAN KAUPPAKAMARIEN YHTEINEN HHJ-KURSSI 4.3.2021 – 1.4.2021

TOINEN KURSSI TULOSSA SYKSYLLÄ

Hyväksytyt hallituksen jäsen (HHJ)-kurssi soveltuu hallitustyöskentelyn aktivoimiseen ja kehittämiseen. Se sopii sekä hallitustyötä jo tekeville henkilöille tai sitä harkitseville ja auttaa myös yrittäjiä ja yritysjohtajia hyödyntämään hallitustyöskentelyä entistä paremmin.

Kurssi koostuu neljästä puolen päivän jaksosta (4 h), joiden lisäksi on ryhmätyö (4-6h) ja lukupaketti.

1. jakso: Hyvä hallintotapa 4.3.2021

2. jakso: Hallituksen ja hallitustyön organisointi 11.3.2021

3. jakso: Strategiatyö 18.3.2021

Ryhmätyö 25.3.2021

(Huom! Ryhmä voi itse sopia ajan)

4. jakso: Yrityksen talouden seuranta ja ohjaus 1.4.2021

KOULUTUKSEN SISÄLTÖ

Kurssilla käsitellään hallituksen kokoonpano, rooli, vastuut, riskienhallinta ja työmuodot (raportointi, strategiatyö, palkitsemisjärjestelmät jne.) erityisesti pk-yrityksen näkökulmasta ja vahvasti käytäntöön soveltaen yritys esimerkkien kautta.

OSALLISTUMISMAKSU

Jäsenille 1750 € + alv 24 %, muille 2500 € + alv 24 %.

ILMOITTAUTUMINEN

HHJ-kursseille ilmoittaudutaan valtakunnallisen HHJ-rekisterin kautta kahta viikkoa ennen koulutuksen aloitusta hhj.fi. Kysy myös mahdollisia peruutuspaikkoja!

Lisätietoja Rauman kauppakamarin sivulta rauma.chamber.fi.

HHJ
HYVÄKSYTTY
HALLITUKSEN JÄSEN®

STRATEGIAN TOTEUTTAMINEN

5.5.

HHJ STRATEGIAN TOTEUTTAMINEN WEBINAARINA 5.5.2021

Valmennukseen osallistuminen kirkastaa osallistujille hallituksen mahdollisuudet, roolin ja tehtävät strategian toteuttamisessa. Hallitus pystyy omalla toiminnallaan vaikuttamaan olennaisesti siihen, miten strategia saadaan muuttumaan tuloksiksi.

KOULUTUKSEN SISÄLTÖ

- Omat kokemukset strategian toteutumisesta
- Miksi strategiat eivät toteudu?
- Mitä ovat muutostahto ja muutosvastarinta?
- Strategian toteuttamisen keinot
- Toteutumista tukeva strategiaprozessi
- Strategia itse toteutumista tukevana tai estävänä tekijänä
- Johtamisjärjestelmän hyödyntäminen strategian toteuttamisessa
- Erityishuomiota vaativat asiat: Lähtökohdat, viestintä, muutostahto, esimiestyö, tavoitteet ja palkitseminen

OSALLISTUMISMAKSU

Jäsenille 480 € + alv 24 %, muille 795 € + alv 24 %. HUOM! HHJ-kurssin tai HHJ-puheenjohtajakurssin käyneille koulutuksen hinta 350 € (+alv).

HHJ-KURSSIN
KÄYNEITÄ JO
10 000

Kouluttajana toimii Ismo Salmi, kokenut lakimies, hallituspäällikkö ja yritysjohtaja, joka toimii aktiivisesti Hyväksytyt hallituksen jäsen HHJ -ohjelman kouluttajana ja kehittäjänä.

Kovien valintojen vaalikausi

TULEVA NELIVUOTISKAUSI TULEE OLEMAAN MONESSA KUNNASSA JOTAIN AIVAN MUUTA, MITÄ VIELÄ ALKUSYKSYLLÄ UUMOILTIIN. KORONAKRIISIN JÄLKILASKU, SOTE-UUDISTUS, OPIVELVOLLISUUDEN LAAJENNUS JA KUTISTUVAT VEROTULOT OVAT KUNTALIITON TOIMITUSJOHTAJA MINNA KARHUSEN MUKAAN YHDISTELMÄ, JOKA PAKOTTAÄ KUNTAPÄÄTTÄJÄT LINJAAMAAN, MIHIN RAHAT OIKEASTI RIITTÄVÄT.

TEKSTIT: **TIMO SORMUNEN** KUVAT: **MEERI UTTI**

Kuntavaalit ovat jo ovella ja niihin käydään varsin poikkeuksellisissa oloissa. Perinteiset vaalitulaisuudet ovat muuttuneet monessa kohtaa webinaareiksi eikä kansaa ole voitu kosiskella entiseen tapaan myöskään vaaliteltoilla.

Jos on kampanjointi ja vaalityö muuttanut muotoaan, tulee myös seuraava valtuustokausi olemaan kuntopolitiikoille poikkeuksellinen. Edessä on Kuntaliiton toimitusjohtajan **Minna Karhusen** mukaan niin isoja haasteita, että niistä pitäisi käydä jo kiivaasti vaalikeskustelua.

”Puolueiden pitää nostaa kissa pöydälle ja puhua realistisesti siitä, kuinka kunnissa ylipäätään selvittää tulevista velvoitteista ja talousahdingosta”, Karhunen huokaa.

Tulevien vaalien avainkysymyksiä ovat koronasta kertyvä jättimäinen jälkilasku ja sen seurannaisvaikutukset, nurkan takana väijyvä verotulojen kutistuminen, sote-uudistus sekä maksuton toisen asteen opetus, jonka kustannukset tulevat kuntaliiton kipparin mukaan olemaan selvästi arvioitua suuremmat.

”Monessa kunnassa on tehtävä todella kovia valintoja. Nyt on linjattava, mihin palveluihin rahat lopulta riittävät ja mistä luovutaan. Eli ollaan ihan perusasioiden äärellä”, Karhunen toteaa.

Valtion suuntaan häneltä lähtee oikeastaan vain yksi toive.

”Ei enää lisää sääntelyä, velvoitteita ja lakisäätteisiä tehtäviä, please.”

KUKA: Minna Karhunen Kuntaliiton toimitusjohtaja helmikuusta 2019. Toiminut sitä ennen mm. Etelä-Suomen aluehallintoviraston ylijohdajana, Järvenpään kehitysjohtajana ja Karkkilan kaupunginjohtajana. Kokoomuksen kansanedustaja 1991-99.

IKÄ: 53 v.

KOTIPAikka: Hyvinkää

KOULUTUS: Hallintotieteiden maisteri

PERHE: Naimisissa, kaksi aikuista lasta aiemmasta avioliitosta.

HARRASTUKSET: partio, moottori- pyöräily ja golf.

”JOS VETURI HYYTYY, NIIN SAMALLA PYSÄHTYY MUUKIN JUNA”

Säästöeuroja myös sukanvarteen

Monessa kunnassa vuoden 2020 tilinpäätös näyttää valtion jakamien koronatu- kien ansiosta vähintäänkin kohtuulliselta – joissakin jopa ylijäämäiseltä.

Koronan todellinen jälkilasku alkaa kirkastua vasta ensi syksynä. Kuntien yhtei- söverotutot putoavat yritysten heikentyneiden tulosten myötä. Verokertymä kutistuu myös yt-neuvottelujen, irtisanomisten ja työttömyyden seurauksena. Samaan aikaan kulut kasvavat rajusti terveydenhuollossa, sosiaalipalveluissa ja koulutuksessa.

Todellinen notkahdus osuu vuosille 2022-2023, kun aletaan rakentaa sote- uudistukseen liittyvää tehtävänjakoa ja jatketaan koronan paisuttamien hoito- jonojen purkamista. Siihen eivät sote-remontin myötä murto-osaan kutistuvat valtionavut enää riitä.

Karhunen vinkkinä on, että jos kunnan kassaan sattuu jäämään ylimääräisiä eu- roja, ne säästettäisiin tuleville vuosille ja vielä huomattavasti kovempia aikoja varten.

”Hoitojonoissa olevat ovat todennäköisesti entistä huonommassa kunnossa ja tarvitsevat myös kalliimpia hoitoja. Iso huoli on myös lasten ja nuorten hyvin- voinnista ja tukipalveluista. Samalla olisi pidettävä huolta myös kunnan vetovoii- masta ja investoinneista”, Karhunen toteaa.

Veturin yskiminen käy kaikille kalliiksi

Yksi viime vuosien kestopuheenaihe on ollut kuntien valtionosuusjärjestelmä, jota etenkin sen suurimmat maksajat Espoo, Helsinki ja Vantaa pitävät epäoi- keudenmukaisena.

Nyt tämän kritiikin voi olettaa vain kasvavan, kun kaupunkikolmikion verotulot ovat putoamassa jyrkästi ja taloutta kiristää myös joukkoliikennetulojen ehtymi- nen. Hiljentyneet Helsinki-Vantaan lentokenttä tekee ison loven koko pk-seudun talouteen.

Samaan aikaan kaupungeilla on hoidettavana isoja infrainvestointeja sekä muut- toliikkeestä ja maahanmuutosta aiheutuvia kustannuksia. Uudet tulokkaat tar- vitsevat työtä, asuntoja, päiväkoteja, kouluja ja palveluja.

Tilanne huolestuttaa myös Kuntaliiton toimitusjohtajaa, sillä pk-seudun hyvin- vointi on elintärkeä tukijalka koko Suomelle.

”Jos veturi hyytyy, niin samalla pysähtyy muukin juna”, Karhunen muistuttaa.

Osaamiselle ja energisyydelle on nyt käyttöä

Vaikka tuleva nelivuotiskausi näyttää kuntapäätäjien vinkkelistä synkältä ja ras- kaalta, on mitalilla myös kiiltävämpi puoli. Puolueet ovat jo ehtineet kehua, että kiinnostus kuntavaaleja kohtaan on aiempaa suurempaa ja ehdokasasettelun sujuneen odotettua helpommin. Listat on saatava valmiiksi maaliskuun puolivä- liin mennessä.

Karhunen toivoo, että vaalit saavat ehdokkaat ja äänestäjät liikkeelle. Seuraavalla valtuustokaudella on tehtävä päätöksiä, joilla on konkreettisia vaikutuksia koti- kunnan tulevaisuuteen.

”Muutos on aina myös mahdollisuus. Siksi asiantuntemukselle, osaamiselle, energisyydelle ja kykyyn sorvata kompromisseja on käyttöä. Nyt on unohdettava jäsenkirjan väri ja mietittävä koko kunnan ja kuntalaisten etua, vaikka työstä saa- kin vain harvoin kiitosta.”

MIIA VIRONEN
Hallitukset töihin
-hankkeen vetäjä

puh. 050 554 7687
miia.vironen@
satakunnan
kauppakamari.fi

Hallituksesta buustia businekseen

Poikkeuksellinen vuosi 2020 on aiheuttanut haasteita ja vaatinut toi- minnan uudelleen organisoimista ja jatkuvaa säätämistä monella saralla, joten juuri nyt on hallituksen rooli yrityksille mitä merkityksellisin. Hallituksen kokoonpanon tulee aina vastata sekä yrityksen sen hetkistä tilannetta että tulevaisuuden tavoit- teita. Koronan lisäksi uutta suuntaa ja operoinnin mallia saatetaan hakea mm. sukupolvenvaihdos tilanteissa, tai vaikkapa digiloikan tai kansainvälis- tymisen äärellä. Siksi onkin luonnol- lista muokata hallituksen kokoonpa- noa tätä osaamistarvetta vastaavaksi.

Kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu, että ne yhtiöt, joiden hallituk- sissa on ulkopuolisia jäseniä, pärjäävät taloudellisesti keskimääräistä parem- min, toimialasta riippumatta. Merkittävä fakta ja kuitenkin vain 14% yrityksis- sä ulkopuolisen jäsenen panosta ja osaamispotentiaalia hyödynnetään – pienyrityksissä määrä on vieläkin vähäisempi. Ammattimaisen hallitus- työskentelyn tarpeellisuuteen ei ehkä

olla herätty johdon hoitaessa käytän- nössä tätäkin roolia, ehkä omistajilla on huolenaiheena luovuttaa valtaansa ulkopuoliselle taholle, tai ehkä opera- tiivisten kiireiden keskellä ei ole ollut resursseja selvittää, kuinka hallituk- sen kehittäminen onnistuisi tai mistä osaajia löytyisi. Syyt ovat yksilöllisiä, mutta asia on yhteinen – kehitys- potentiaalia löytyy!

Satakunnassa syksyllä 2020 käynnistynyt pienyritysten hallitus- työskentelyn aktivointiin ja kehittä- miseen tähtäävä Hallitukset töihin! -hanke pyrkii auttamaan yrityksiä hyödyntämään täyden potentiaalinsa ja täydentämään osaamistarpeitaan. Hankekonsepti on saavuttanut viime vuosina valtakunnallista huomiota ja vastaavan asian äärellä ollaankin nyt Satakunnan lisäksi myös Pohjanmaan ja Hämeen alueilla. Hankkeen kautta on luotu helppokulkuinen väylä halli- tustyöskentelyn kehittämiseen ja sen jäsenistön täydentämiseen Hallitus- partnerit Satakunta ry:n osaajapoolin kautta. Laitetaan Satakunnan hallituk- set töihin!

Vastuullinen taloudenpito on parasta tulevaisuuden turvaa

KUNTAVAALEISSA ON USEIN ANNETTU ÄÄNESTÄJILLE LUPAUKSIA, JOITA ON TARVITTAESSA LUNASTETTU LAINARAHALLA TAI VERONKOROTUKSILLA. RÖNSYILYN JA VELKAANTUMISEN SIJAAN KUNNISSA ON TULEVINA VUOSINA KESKITYTTÄVÄ KESTÄVÄÄN TALOUDENPITOON SEKÄ HUOLEHDITTAVA KUNNASSA TOIMIVIEN YRITYSTEN ELINVOIMASTA. YRITTÄJÄTAUSTAISTEN EHDOKKAIDEN ASiantuntemukselle onkin nyt entistä enemmän käyttöä.

TEKSTIT: **TIMO SORMUNEN** KUVAT: **LIISA TAKALA**, PUOLUEET

Kuntavaalit järjestetään huhtikuun puolivälissä ja ehdokasasettelu päättyy kuukautta aiemmin eli 18. maaliskuuta.

Listojen rakentumista ja puolueiden vaaliteemoja seuraa tarkasti myös Keskuskauppakamarin elinkeinopolitiikasta vastaava johtaja **Johanna Sipola**. Hänen toiveenaan on, että vaalikentille ja ehdokkaaksi rohkaistuisi tänä vuonna aiempaa useampi yrittäjä tai paikallisen elinkeinoelämän edustaja.

Syykin on selvä: kunnilla on Sipilän mukaan edessään päätöksiä, joissa tarvitaan talouden ja yritysmaailman osaamista sekä näkemystä paikallisen elinkeinoelämän tarpeista. Samalla he avaavat muidenkin silmiä huomaamaan, että kotikunnan oma elinvoima on lopulta kiinni siellä toimivien yritysten pärjäämisestä. Monessa kunnassa on edelleen myös miettimättä ja kartoittamatta, millaisia palveluja olisi järkevää siirtää paikallisten yritysten hoitoon.

”Menestyvä yritys työllistää ja tuottaa yhteisö- ja palkkaverotuloja, joilla turvataan kunnan taloutta ja palveluja. Yritykset kaipaavat näkymää ja varmuutta siitä, että niiden kannattaa jatkosakin pysyä kotikunnassaan”, Sipilä toteaa.

Katse kunnan vetovoimatekijöihin

Tähän tulevaisuudenkuvaan pakkaselle painuvat budjetit, vuosi vuodelta kasvava velkataakka, verojen ja taksojen korotukset, rapistu-

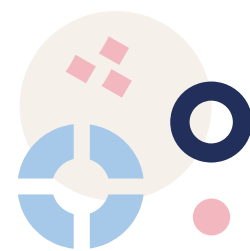
va tie- ja katuverkko sekä työikäisen väestön muuttoliike muihin maisemiin istuvat huonosti.

Siksi katse on käännettävä asioihin, joilla kunnan vetovoimaisuus ja tulevaisuus turvataan huomattavasti pidemmällä aikajänteellä.

”On panostettava siihen, että paikallisilla yrityksillä on myönteinen toimintaympäristö, kunnan peruspalvelut ovat hyvässä kunnossa ja kunta vetää puoleensa osaavaa työvoimaa paitsi kotimaasta myös ulkomailta”, Sipilä tiivistää.

Osaajat ovatkin asia, joka häntä tulevaisuudessa erityisesti huolestuttaa. Lasten ja nuorten Pisa-tulokset ovat pudonneet jyrkästi alaspäin ja lisähaasteena ovat alati pienemmät ikäluokat. Esimerkiksi vuonna 2025 koulunsa aloittavia ekaluokkalaisia on kolmannes takavuosia vähemmän.

”On hyvä miettiä, mitä tämä tarkoittaa 2030-luvulla koko osaamispääomallamme ja oppilaitosverkolle. Tästä haasteesta ei selvitä ilman maahanmuuttoa”, Sipilä painottaa.

Keskuskauppakamarin elinkeinopolitiikasta vastaava johtaja Johanna Sipola.

Edessä paluu peruspalveluihin

Tulevalle valtuustokaudelle lyö oman leimansa myös sote-uudistus, joka toteutuessaan siirtää lähes puolet kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävistä hyvinvointialueiden kontrolle. Samalla kunnilta leikataan kovalla kädellä myös niihin saatavaa valtionrahoitusta.

Käytännössä kuntien ja kaupunkien on uudistettava oman toimintansa lisäksi myös hallinnollisia rakenteita.

Kauppakamarissa esillä olevaan sote-malliin on suhtauduttu alusta pitäen nihkeästi.

”Tavallisen kuntalaisen kannalta se ei paranna palveluja eikä hillitse julkisen sektorin kustannusten kasvua. Uudistuksessa näkyy selvästi se, että lopullinen maksaja on unohtettu. Se on aina veronmaksaja”, Sipilä muistuttaa.

Koronaakaan ei päästä karkuun, vaikka epidemia on rokotusten myötä talttumassa ja elämä palaamassa asteittain normaaliksi. Valtio on ojentanut koronakurjuuden keskellä kunnille kiitettävästi tukea, mutta tukieurot eivät saisi tuudittaa kuntapäätäjiiä valheelliseen hyvänolon tunteeseen.

Sipolan mielestä kaikkein pahinta on, jos tarvittavia uudistuksia pantetaan koronatukien paikkaamaan talouden turvin tuleville vuosille.

”Silloin ollaan vain entistä pahemmassa suossa, sillä monet kunnat ovat jo nyt erittäin velkaantuneita. Kuntien on vuosien rönsyilyn jälkeen palattava peruspalveluiden ääreen ja keskityttävä niiden laatuun. Tämän arki-realismin toivoisi vähitellen näkyvän myös puolueiden vaaliohjelmassa”, Sipilä huokaa.

Kauppakamareiden vaaliteesit

1. KESTÄVÄ KUNTATALOUS

- Kuntien on laadittava uudistusten ja tulevaisuuden kasvun tiekartta
- Veroja ei pidä kiristää ja kuntien pii-loverotus on laitettava kuriin
- Kuntien tehtäviä ei saa lisätä
- Kuntayhtiöiden ei pidä häiritä markkinoita tarpeettomasti – reilusta kilpailuasetelmasta on huolehdittava
- Kuntien on vahvistettava hankinta-osaamistaan

2. SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON UUDISTUS

- Yritykset on otettava nykyistä vahvemmin mukaan kuntien palveluiden tuottamiseen monituottajamallin avulla
- Palvelusetelien käyttöä on lisättävä merkittävästi nykyisestä

- Palveluiden kustannuksista on tehtävä läpinäkyviä ja vertailtavia yhtenäisen laskentamallin avulla

3. OSAAVA TYÖVOIMA

- Panostuksia on siirrettävä varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen – osaamisen rapautuminen on pysäytettävä

- Ikäluokkien pienentyessä tarvitaan rakenteellisia uudistuksia

- Kuntien on houkuteltava kansainvälisiä osaajia ja opiskelijoita

- Alueen osaamispääomaa on kehitettävä tiiviissä yhteistyössä yritysten kanssa

4. LIIKENNE

- Tieinfra kuntoon
- Työmatkaliikenne sujuvaksi

5. KAAVOITUS JA LUPAPALVELUT

- Liian yksityiskohtaisia kaava- ja rakennusmääräyksiä on purettava
- Rakennuskelpoista tonttimaata on oltava riittävästi
- Lupaprosesseja on nopeutettava

Keskukskauppakamarin kuntavaalitentin juonsi MTV:n yhteiskuntatoimituksen päällikkö Eeva Lehtimäki (vasemmalla). Tenttiin osallistui puheenjohtajat Jussi Halla-Aho (ps), tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko (kesk), Petteri Orpo (kok) ja varapuheenjohtaja, kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari (sd).

Koronakriisi värittää myös vaalikeskustelua

Vaalitenttien tahti kiihtyy kevättä kohti ja yhteinä kestoteemana pysyy koronakriisin hoito.

Sitä varten kunnille jaetut miljardit ja sote-uudistus nousivat kuumiksi perunoiksi myös Keskukskauppakamarin joulukuussa järjestämässä neljän suurimman puolueen puheenjohtajatentissä.

Tenttiin osallistunut Kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo piti kuntien saamaa miljardipottia ylimitoitettuna ja muistutti sen vain kasvattavan valtion jo valmiiksi massiivista velkataakkaa.

”Minusta katseen pitäisi olla myös koronan jälkeisessä ajassa”, Orpo huomautti.

Perussuomalaisten puheenjohtajan Jussi Halla-Ahon mukaan kunnat ovat olleet kuralla jo ennen koronakriisiäkin.

”Kaikki ovat varmasti yksimielisiä siitä, että

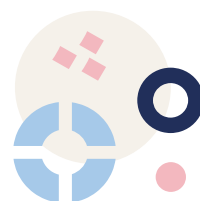
kuntia on autettava. Tukien osumatarkkuus on kuitenkin jäänyt heikoksi. Samalla kuntien krooniset pulmat odottavat edelleen ratkaisuun”, Halla-aho tiivisti.

Keskustan puheenjohtajan, tiede- ja kulttuuriministeri Annikka Saarikon mukaan jälki olisi ollut ilman tukitoimia vielä paljon karumpaa.

”Nyt on jaettu kuntien taakkaa sekä välttytty irtisanomisilta ja lomautuksilta”, hän muistutti.

Hallituskumppani SDP:n varapuheenjohtaja, kehitys- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnarin mukaan on kuntien tehtävä kohdistaa tukieurot uudistavaan, kestävään ja työllistävään tulevaisuuteen.

Keskukskauppakamarin puheenjohtajatentti järjestettiin 11.12.2020. striimin välityksellä. Striimiä jakoi myös usea media. Tenttiä seurasi noin 25 000 henkilöä.

4x

- Terve kuntatalous: hyvinvoivat asukkaat, monipuolinen yritystoiminta ja työpaikkatarjonta
- Investointeja koulutukseen, osaamiseen, innovaatioihin ja ilmastomuutokseen.

Keskusta

- Työpaikkoja, peruspalveluja, koulutusmahdollisuuksia ja liikenneyhteyksiä koko maassa
- Kunnista tehtävä hyviä työnantajia, yritysmuotoisia toimijoita ja aktiivisia elinkeinoelämän mahdollistajia

KOKOOMUS

- Kunnallisvero, piiloverottaminen, taksojen korottaminen ja elämisen kustannusten nousu kuriin
- Palveluja avattava entistä enemmän kilpailulle

Kristillisdemokraatit
ARVOISTASI POLITIIKKAA.

- Hyvä elinvoimapolitiikka on terveen kuntatalouden perusta, velkaantumisen kuriin
- Julkiset hankinnat edistämään oman alueen työllisyyttä ja elinvoimaa

Ohjelmat on poimittu puolueiden verkkosivuilta.

4x

Vihreät De Gröna

- Kannattava ja monipuolinen elinkeinoelämä sekä yrittäjyys ovat kuntataloudelle ensiarvoisen tärkeitä
- Kunnan toimittava yrittämisen mahdollistajana ja edistettävä erityisesti pienten yritysten pärjäämistä

- Kuntataloudessa veronkorotusten ja velanoton tie on käyty loppuun
- Resurssit kuntien ydintehtäviin

vasemmisto
vänster

- Kunnissa keskityttävä elinkeinon tukemiseen, teollisten investointien saamiseen sekä kunnan veto- ja pitovoimakeinojen kehittämiseen
- Hyvät peruspalvelut ja sijoittaminen koulutukseen ovat parasta elinkeinopolitiikkaa

- Kuntien oltava aktiivisia innovaatioiden ja uusien yritysten toiminnan käynnistämässä
- Panostuksia työllisyyteen ja yrittäjyyteen

Työmatkaliikenteen luontoisetujen muutokset 2021

LIIKENTEEN VEROTUKSEN UUDISTAMISTA SELVITTÄVÄN TYÖRYHMÄN TEHTÄVÄNÄ ON ARVIOIDA LIIKENTEEN NYKYISEN VEROJÄRJESTELMÄN TOIMIVUUTTA JA VAIKUTUKSIA ILMASTOTAVOITTEIDEN JA VALTIONTALouden KANNALTA. TYÖRYHMÄ ANTOI ELOKUUSsa ERILLISEN VÄLIRAPORTIN LUONTOISETUJEN VEROMUUTOKSISTA JA SIIHEN LIITTYVÄ LAINSÄÄDÄNTÖ ON TULLUT VOIMAAN 1.1.2021 ALKAEN.

Työsuhdematkalippu 1.1.2021 alkaen

Työsuhdematkalippu on verovapaa etu 3 400 euroon asti. Aikaisempi työsuhdematkalipun 300–740 euron välinen veronalainen osuus poistui. Edun ollessa alle 750 euroa työnantajan ei tarvitse selvittää työntekijän todellisia asunnon ja työpaikan välisiä matkakustannuksia. Yli 750 euron työsuhdematkalippu on verovapaa vain todellisten asunnon ja työpaikan välisten matkakustannusten osalta. Verovapaus koskee vain henkilökohtaisia matkalippuja.

Verovapaus soveltuu vain työnantajan antamiin matkalippuihin. Jos palkansaaja ostaa lipun itse ja työnantaja maksaa hänelle lipun hinnan tai osan siitä, työnantajan maksama osuus on kokonaan palkkaa.

Verovelvolliselle ei synny asunnon ja työpaikan välisistä matkoista vähennettäviä matkakustannuksia siltä osin kuin hän on saanut verovapaata lippuetua. Saatu polkupyöräetu vähentää verovapaan työsuhdematkalipun 3 400 euron maksimimäärää.

Sähköauton luontoisetuarvon alennus

Täyssähköautojen vapaan autoedun ja käyttöetuna annettun autoedun verotusarvoa lasketaan 170 euroa kuukaudessa vuosina 2021–2025. Vapaassa täyssähköautoedussa on lisäksi 120 euron alennus käyttökustannuksista verotusarvoa laskettaessa.

Sähköauton latausetu

Työnantajan tarjoama sähköauton tai hybridi-auton latausetu vapautetaan väliaikaisesti verosta vuosina 2021–2025. Verovapaus koskee lataamista työpaikalla tai julkisessa latauspisteessä. Verovapaasti ladattava auto voi olla käyttöetuauto tai työntekijän oma auto. Verovapaus ei koske kotona tapahtuvaa lataamista.

Vapaan autoedun ollessa kyseessä työnantaja voi kustantaa lataussähköä eikä siitä synny erillistä etua, sillä vapaan autoedun arvoon sisältyy myös auton käyttövoimakustannusten arvo. Työnantaja voi maksaa myös vapaaseen autoetuun liittyvän täyssähköauton kotona tapahtuvan latauksen verovapaasti, jos lataukseen kuluu sähköä osuus on luotettavasti selvitettävissä erillisellä mittauslaitteella.

Sähköauton latauslaite

Vuodesta 2021 alkaen työsuhdesähköauton kotilatauslaite katsotaan osaksi työsuhdeauton lisävarusteita ja verotetaan osana autoetua kuten muutkin lisävarusteet. Lisävarusteiden hankintahinnat ja asennuskustannukset lisätään auton uushankintahintaan siltä osin kuin niiden yhteenlaskettu arvo ylittää 850 euroa. Lisävarusteena käsittelyn edellytyksenä on, että latauslaitteen omistus säilyy työnantajalla. Jos latauslaitteen omistus siirtyy työntekijälle, tulee koko latauslaitteen käyvästä suorittaa vero.

JUKKA KOIVUMÄKI
VEROASiantuntija
HELSINGIN SEUDUN
KAUPPAKAMARI

Maltillisuus ja vastuullisuus ovat tärkeitä uudistamiselle

Kuvaaja: Miikka Pirinen, Sitra

JYRKI KATAINEN, SITRAN YLIASIAMIES

Eput lauloivat Vuonna 85 -kappaleessaan: "Silmämme avataan ja suljetaan. Me maailmanpyörässä kuljetaan. Ylöspäin, ja alas, ja ympäri hei, maailmanpyöräni vei. Elämäni oli tylsää niin. Sitä tylsyyttä katselin silmät kii. Silmäni avasin ja maailman näin. Maailmaani katsomaan jäin."

Vuosi 2021 on vuosi, jolloin silmät kannattaa avata ja katsoa, miltä maailma näyttää. Olennaista on miettiä, miltä haluamme sen näyttävän. Tylsyyden vuosi 2020 toi mukanaan disruption, jota ei kannata hukata. Toi se paljon muutakin, mutta ehkä silti kannattaa keskittyä erityisesti mahdollisuuksiin.

Talouden elvyttämistoimet nostavat uusia mahdollisuuksia talouden rakenteelliselle uudistamiselle. Ei ole syytä elvyttää kaikkea ennalleen, vaan luoda uutta parempaa tulevaisuutta. Ilmastomuutoksen rinnalle on noussemassa uusi teema, luonnon monimuotoisuuden kato. Nämä haasteet vaativat markkinalähtöisiä ratkaisuja. Yksin veronmaksajien varoin ongelmia ei voida ratkaista. Esimerkiksi EU:n sisämarkkinoiden ja kauppapolitiikan keinot tarjoavat mahdollisuuksia kiertotalouden markkinoiden luomiseksi. Edelläkävijä-yritykset ennakoivat jo nyt kysynnän kasvua sellaisille ratkaisuille ja tuotteille, jotka huomioivat vastuun luonnon monimuotoisuudesta. Markkinatalous on ahkera renki, jolle on annettava uusi tehtävä.

Datatalouden nousu on toinen yhteiskuntia ja taloutta eteenpäin ajava megatrendi. Me jokainen tuotamme päivittäin massiivisen määrän dataa, jota harvalukuinen joukko yrityksiä hyödyntää ja jolla käydään kauppaa. Datasta tulee entistä merkittävämpi raaka-aine. 2021 voisi olla todellinen muutoksen vuosi siinä, että suomalaiset yritykset alkavat kehittää liiketoimintamallejaan ja palvelujaan dataa hyödyntäen. Voisiko Suomesta tulla nousevan datatalouden edelläkävijä? Korona-aikana esiin noussut digiloikka ei saa jäädä etäkoulun ja Teams-palaverien asteelle. Todellinen digiloikka

tapahtuu vain, jos yritykset kykenevät tarjoamaan uusia datapohjaisia ratkaisuja sekä julkisten palvelujen kehittämiseen että laajemminkin yritysten ja kuluttajien käyttöön.

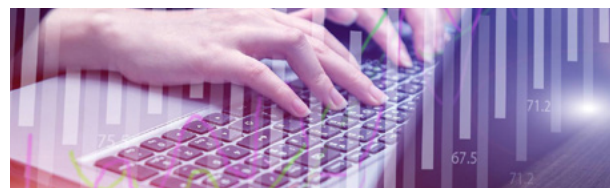
Demokratian ja osallisuuden haasteet ovat nousseet räikeästi esiin viime vuosien aikana. On selvää, että yhteiskunnallinen vakaus, oikeusvaltio ja demokraattinen malli eivät säily, ellei niistä pidetä huolta. Asiaa ei voi ulkoistaa yksin poliitikoille. Tarvitaan myös vastuullista kansalaisuutta. Kärjekkäille, loukkaaville ja aggressiivisille somepäivityksille tulevat tykkäykset hivelevät joidenkin egoa. Mutta onko se vastuullista ihmisyyttä? Millaisia käytöstapoja haluat lastesi oppivan? Vakaus, ennustettavuus ja oikeudenmukainen yhteiskunta syntyvät sekä kirjoitettujen että kirjoittamattomien sopimusten noudattamisesta. Jokaisella meillä on siinä vastuumme. Toivon, että kevään kuntavaaleihin asettuu mahdollisimman monta ehdokasta, jotka uskaltavat keskittyä asioihin ja käyttäytyä asiallisesti, jotka ovat maltillisia, uudistusmielisiä ja haluavat tarttua tylyinkin asioihin. Poliitiikan ei aina tarvitse olla värikästä. Tylyiltäkin kuulostavista asioista on osattava tehdä päätöksiä ja kompromisseja, jotta pääsemme eteenpäin.

Maaliskuu

4.3.-1.4. Hyväksytty hallituksen jäsen (HHJ) – kurssi (kysy peruutuspaikkoja)

Kurssi soveltuu hallitustyöskentelyn aktivoimiseen ja kehittämiseen. Se sopii hallitustyötä jo tekeville, tai sitä harkitseville ja auttaa myös yrittäjiä ja yritysjohtajia hyödyntämään hallitustyöskentelyä entistä paremmin.

9.3. PK-yritysten tietoturva ja tietosuoja

Kouluttajana toimii Hannu Jaakohuhta, toimitusjohtaja, Data-rocks Oy ja Teleprikaati Oy. Hannu on pitkän linjan tietoturvallisuus- ja tietoliikennekouluttaja Tieturi Oy:sta.

9.3. Power BI -raporttien tehokäyttö: koulutus raporttien lukijoille

Koulutus on tarkoitettu valmiiden raporttien käyttäjille. Koulutuksessa ei käydä läpi raporttien luomista Power BI desktop -työkalulla, vaan keskitytään valmiiden raporttien ominaisuuksiin ja käyttöön Power BI Servicessä. Koulutuksessa ei ole esitietovaatimuksia

16.3. Controllerin Excel-raportointi

Koulutus sopii kaikille, jotka käyttävät aktiivisesti Exceliä työssään ja ovat kiinnostuneita raportoinnin mahdollisuuksista ja kehittämisestä – erityisesti controllereille, talousjohtajille, talouspäälliköille, kirjanpitäjille, taloushallinnon ammattilaisille ja raportoinnista vastaaville.

24.3. Tilinpäätöksen analysointi

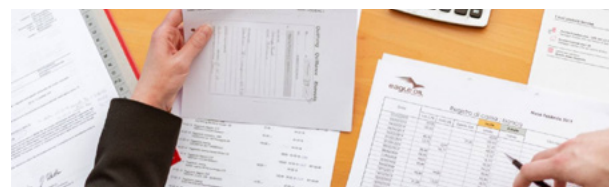
Tilinpäätös ja sen analysointi kertoo paljon yrityksestä, sen taloudellisesta asemasta ja tilasta. Tilinpäätöstä pitää vain osata lukea ja analysoida oikein, erilaiset talouden tunnusluvut on hyvä hallita.

30.3. Power BI - datan visualisointi

Koulutus sopii kaikille, jotka ovat kiinnostuneita datan visualisoinnista. Erityisesti koulutus sopii Power BI:n alkeet osaville henkilöille, jotka haluavat oppia tekemään visuaalisesti näyttäviä ja helppokäyttöisiä raportteja.

Huhtikuu

8.4. Taloustaitoa esimiehille

Taloustaitoa on esimiehille ja johdolle suunniteltu talouden koulutuspäivä. Päivän aikana opit ymmärtämään tuloslaskelmaa ja tasetta pintaa syvemältä, tutustut katelaskentaan ja hinnoittelupäätöksiin, tuottavuuden mittaamiseen ja käyttö-pääomanmuutosten vaikutuksiin tuloksenteekokyvyssä.

13.4. Excel BI

Koulutus sopii sinulle, joka työssäsi luot raportteja ja graafeja tilannekatsauksiin ja päätöksentekoon. Haluat löytää eri tietolähteiden isoista datamääristä oleellisen tiedon. Haluat tuottaa liiketoiminnalle selkeitä raportteja mahdollisimman nopeasti.

Toukokuu

14.4. Made in Finland -

Alkuperän ja kauppasopimusten merkitys viennissä

Made in Finland -koulutuksessa saat ajantasaista tietoa EU:n solmimista vapaakauppasopimuksista ja niiden hyödyntämisestä, alkuperän määrittämisestä ja alkuperätodistuksista. Päivän aikana tutustutaan myös aiheeseen liittyviin sähköisiin työkaluihin.

15.4. Vuosilomalaki käytännönläheisesti

Koulutuksessa käsitellään monipuolisesti vuosilomalain soveltamista ja lakimuutosten sisältöä käytännön työssä. Saat vastauksia mm. siihen, kuinka vuosilomaa ansaitaan erilaisten poissaolojen ajalta, milloin lomaa täydentäviä lisävapaapäiviä lasketaan, sekä miten vuosilomapalkka lasketaan erilaisissa työsuhteissa ja erilaisissa muutostilanteissa. Kuulet myös minkälaisista asioista työntekijän kanssa voidaan sopia.

20.4. Power BI -raporttien julkaisu, jakaminen ja hallinta

Koulutus on tarkoitettu Power BI -työkalua jo jonkin verran tunneville henkilöille. Koulutuksessa ei käydä läpi varsinaista raporttien koostamista, vaan keskitytään valmiiden raporttien julkaisuun, jakoon ja hallintaan.

23.4. Arvonlisäveron ajankohtaiskatsaus

Koulutuksessa käsitellään käytännönläheisesti arvonlisäverotuksen ajankohtaisia kysymyksiä. Tarkasteltavina ovat niin uusin oikeuskäytäntö, Verohallinnon uudet ohjeet kuin lain-säädännön viimeaikaiset ja tulossa olevat muutoksetkin.

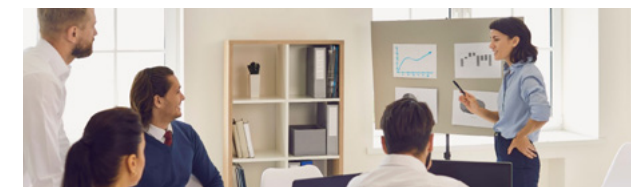
5.5. HHJ Hallitus ja strategian toteuttaminen nyt webinaarina

Valmennukseen osallistuminen kirkastaa osallistujille hallituksen mahdollisuudet, roolin ja tehtävät strategian toteuttamisessa. Hallitus pystyy omalla toiminnallaan vaikuttamaan olennaisesti siihen, miten strategia saadaan muuttamaan tuloksiksi.

6.5. Kyvykkyyden johtaminen on HR:n uusi musta - Human Capability Design (HCD)

Yrityksen kyvykkyyttä voi rakentaa Business Designin ja Service Designin keinoin. Mitä tarkoittaa kyvykkyyden muotoilu? Mikä on siihen Suomessa kehitetty Capability Design™ -metodi ja miksi sen käyttö on levinnyt nyt jo yli 40 maahan?

19.5. Esimiestyön rajat - oikeudet ja velvollisuudet haastavissa työyhteisötilanteissa

Esimiehillä on lukuisia velvollisuuksia – mutta myös oikeuksia, joista kannattaa olla tietoinen. Kun sekä johtamisopit että juridiset perustiedot ovat hallussa, esimies voi aiempaa rauhallisemmalla mielellä keskittyä päivittäiseen työhönsä.

Seuraathan sivujamme. Koulustarjontamme päivitetään tilanteen mukaan.

Lisätiedot ja ilmoittautumisohteet raumankauppakamari.fi

Tervetuloa koulutuksiin!

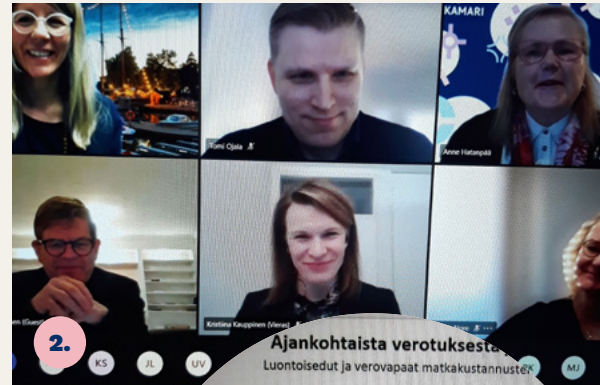
Tapahtuma- ja koulutuskuulumisia

1. Satakunnan kauppakamarin puheenjohtajisto oli Rauman kauppakamarin vieraana Eurajoella Villa Lokarissa.

2. Global+ webinaarisarja käynnistyi Brexit-teemalla. Mukana menossa muun muassa Lontoon Suomen suurlähettiläs Markku Keinänen.

3. Controller-koulutus toteutui webinaarina, kouluttajana suosittu Kaarina Pyydönniemi.

Ajankohtaista verotuksesta
Luontoisedut ja verovapaat matkakustannukset

Verovapaita matkakustannusten korvauksia vuonna 2021

- 1) Osapäiväraha 20,00e
- 2) Kokopäiväraha 44,00e (2020, 43,00e)
- 3) Kilometrikorvaus 0,44e/km (2020, 0,43e/km)
- 4) Ateriakorvaus 11,00e (2020, 10,75e)

Luontoisetuja vuonna 2021

- 1) Ravintoetu 6,90e ateriala kohden, enintään 10,90e
- 2) Puhelinetu pysyy samana, 20e/kuukausi
- 3) Uusina luontoisetuinä min. sähköauton lataaminen verovapaasti työpaikalta (verotusarvo ollut aiemmin 30 euroa kuukaudessa) sekä polkupyöräetu
- 4) Polkupyöräetu:
  - Työntekijän maksama polkupyörä työntekijän yksityisajossa
  - Polkupyöräedun raha-arvo kuukaudessa 1/12 polkupyörän vuosituen pääomaku osan ja pääoman koron sekä huolto-, korjaus- ja muiden käyttökustannusten er
  - Hankintahinnan osan euromäärä lasketaan siten, että hankintahinta jaetaan
  - Käyttökustannuksiin laskettavien työntekijän maksamien huolto- ja korjauksien kuukaudessa

Kirja-arvostelu

Jaakko Kilpeläinen:
Ansaattu julkisuus – Kaikki olennainen mediaviestinnästä (Alma Talent 2020)

Ansaattu julkisuus on asia, jota useimmat yritykset ja yhteisöt tavoittelevat. Kukapa ei haluaisi positiivista julkisuutta ilman, että siitä joutuu maksamaan mainonnassa. Tämä korostuu tänä aikana, jolloin informaation tulvassa esille pääseminen on entistäkin haasteellisempaa. Siksi Jaakko Kilpeläisen teos on mielenkiintoista lukemista myös muille kuin viestinnän ammattilaisille.

Kilpeläinen käyttää huomattavan osan kirjastaan media-maailman ja journalismin perusteiden avaamiseen. Heti kirjansa alussa Kilpeläinen toteaa, että ansaattu julkisuus on vaikeaa, ellei jopa mahdotonta sellaiselle, joka ei ymmärrä viestinnän ja journalismin keskeisiä periaatteita ja käsitteitä. Tämä on pelkistetty ja tärkeä oivallus lukemisen motivoivaksi, sillä se pitää täsmälleen paikkansa.

Toinen erittäin suuri viisaus tulee esille viestintäasiantuntija Katleena Kortesuon kommentissa. Hän toteaa, että suurimpia epäonnistumisen syitä mediaviestinnässä on se, että tiedotteessa on yrityksen subjektiivinen lähestymiskulman sijaan, että ajateltaisiin, mitä journalistit oikeasti tarvitsevat työssään.

Mediamailman ymmärryksen lisäämisen ohella Kilpeläinen käy läpi tiedotteen rakentamisen perusteet ja muita hyviä käytännön neuvoja. Rohkaisevat tositarinat onnistumisista luovat teokselle konkretiaa.

Lyhyesti lukuina

-29%

Kotimaisten matkailijoiden yöpymiset Suomen majoitusliikkeissä vähenivät joulukuussa 2020 29,4 prosenttia viime vuodesta. Ulkomaisten matkailijoiden yöpymiset vähenivät edellisvuodesta 91,8 prosenttia. *Lähde Tilastokeskus.*

+1,3 %

Vähittäiskaupan liikevaihto kasvoi joulukuussa 2020 1,3% vuodentakaisesta.

Lähde Tilastokeskuksen pikaennakko.

-18,6%

Konkurssien määrä väheni vuonna 2020 edellisvuoteen verrattuna 18,6 prosenttia. Vireille pantiin 2 135 konkurssia. *Lähde Tilastokeskus.*

Global+ webinaari ti 18.5. klo 8.15-9.15
USA with Biden

Mukana menossa: Alexandra Pasternak-Jackson, toimitusjohtaja, Amcham Finland

Ilmoittaudu mukaan: rauma.chamber.fi

RAUMAN KAUPPAKAMARI
SATAKUNNAN KAUPPAKAMARI
KESKUS- KAUPPAKAMARI

Talous & tekniikka-seminaari

ti 20.4. klo 14.00-15.45

Tapahtuma toteutetaan etäyhteyksin koronarajoitteiden vuoksi.

Ilmoittaudu mukaan: rauma.chamber.fi

"Näin johdat joukkojasi keskellä työelämän murrosta"

KEYNOTE SPEAKER
HENRIK DETTMAN

Rauman kauppakamari – tavoitteena elinkeinoelämän menestys

Rauman kauppakamarin toimintaa ohjaavat visiotavoitteet:

1. Ketterä, kasvava ja seudulle investoiva elinkeinoelämä
2. Seudulle vahva ja innovatiivinen koulutusjärjestelmä
3. Seudusta entistäkin vahvempi liikenteen ja logistiikan keskus
4. Elinvoimaiset, vetovoimaiset kunnat

KAUPPAKAMARI VAIKUTTAA, VERKOSTOI JA KOULUTTAA!

- Aktiivinen yli 350 yrityksen verkosto
- Alueen kehittäjä ja vaikuttaja sekä seutukunnan brändin rakentaja
- Ajankohtainen ja palveleva kouluttaja
- Oleellisen tiedon kiteyttäjä ja jakaja sekä lainopillinen neuvonantaja
- Tuki kansainvälistymisessä

JÄSENEÄ SAAT

- Arvokkaita kontakteja liiketoiminnan kehittämiseen
- Tietoiskuja ja verkostoitumistapahtumia
- Mahdollisuuksia hallitus- ja valiokuntatyöskentelyyn
- Kehitysprojekteja seudun liike-elämän hyväksi
- Laadukkaita koulutuksia jäsenhintaan
- Ulkomaankaupan asiakirjat vaivattomasti sekä kontaktit tavarantarkastajiin

MAKSUTON LAKINEUVONTA UUTENA PALVELUNA!

Neuvontapalvelussa asiantuntijat ja lakimiehet vastaavat kysymyksiisi liittyen muun muassa verotus-, talous-, työsuhde- ja yhtiöoikeudellisiin asioihin. Lakineuvonnan puh: 09 228 601

LISÄTIEDOT: rauma.chamber.fi | p. 040 708 8555

”Toiminta on mallikasta ja tuottavaa.”

”Yhdessä verkostoidutaan ja menestyään.”

”Alueella vaikuttavin verkosto!”